

УДК 339.138:005.658

Маловичко С.В.

*кандидат економічних наук,
завідувач кафедри маркетингу та менеджменту
Донецького національного університету економіки та торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

ТОРГІВЛЯ ЯК ГАЛУЗЬ ГОСПОДАРСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

У статті узагальнено та здійснено періодизацію теорій торгівлі. Проведено моніторинг показників зовнішньої і внутрішньої торгівлі в Україні. Виявлено причини зменшення показників торгівлі в Україні. Розроблено заходи, спрямовані на активізацію торгівлі та ділової активності в державі.

Ключові слова: торгівля, обмін, теорії торгівлі, міжнародна торгівля, заходи, спрямовані на активізацію торгівлі, причини зменшення обсягів торгівлі.

Маловичко С.В. ТОРГОВЛЯ КАК ОТРАСЛЬ ХОЗЯЙСТВА: ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ

В статье обобщены и периодизированы теорий торговли. Проведен мониторинг показателей внешней и внутренней торговли в Украине. Выявлены причины снижения показателей торговли в Украине. Разработаны мероприятия, направленные на рост торговли и деловой активности в государстве.

Ключевые слова: торговля, обмен, теории торговли, международная торговля, мероприятия, направленные на рост торговли, причины уменьшения объемов торговли

Malovychko S.V. TRADE AS INDUSTRY OF ECONOMY: SEPARATE ASPECTS OF THEORY AND PRACTICE

In the article generalized and a division into periods of trade theories is carried out. Monitoring of indexes of foreign and internal trade is conducted in Ukraine. Reasons of reduction of indexes to trade are deduced in Ukraine. The events sent to the height of trade and business activity in the state are worked.

Keywords: trade, exchange, trade theories, international trade, events, sent to the height of trade, reason of reduction of volumes to trade.

Постановка проблеми. Торгівля є ланкою, що знаходиться між виробництвом та споживанням у системі розподілу готового продукту. Якщо розглядати товарно-грошові відносини як систему, що складається з підсистем зовнішньої торгівлі всіх країн світу, отримуємо міжнародну торгівлю. Міжнародна торгівля є тим інструментом, за рахунок якого країни отримують вигоду, збільшують експортні поставання, що спричиняє підвищення зайнятості, одержують дохід, отриманий за умови обміну, що може бути джерелом накопичення капіталу, спрямованого на економічний розвиток.

В умовах стрімкого розвитку міжнародних економічних відносин торгівля стає провідною галуззю економіки як розвинених, так і держав, що розвиваються. Нинішній стан розвитку суспільства характеризується багатогранністю, масштабністю і філігранністю змін. Однією із сучасних тенденцій є безпрецедентний синтез досягнень науково-технічного прогресу з економічними, соціальними, політичними та іншими кризовими явищами у світі. Все це призводить до потреби узагальнення та переосмислення теорій, що спромоглися забезпечити наукову основу суспільних та економічних відносин.

Теорії торгівлі можуть значно допомагати в управлінні як на державному рівні, так і на рівні підприємств, більш ефективно та результативно зосереджуватися на критичних питаннях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами торгових відносин і торгівлі займались багато вітчизняних і зарубіжних науковців. Як економічну категорію «торгівлю» досліджували: П. Самуельсон [1], Б. Баласса [2; 3], А. Сміт [4], П. Кругман [5] та інші. В наукових роботах українських вчених проблеми торгівлі, торгових відносин, їх розвиток, специфіка та тенденції відображено у роботах Н.Ю. Возіянова [6], А.А. Задоя [7], І.Л. Сазонець [8], В.В. Апопія [9], Н.О. Голошубова [10], Л.О. Лігоненко [11; 12], А.А. Мазаракі [13], Л.О. Омеляно-

вич [14], А.С. Савощенко [15], Л.М. Яцун [16] та ін.

Однак не всі проблеми висвітлені достатньо ґрунтовно, зміст опублікованих наукових праць по-різному тлумачить теорії торгівлі, що значною мірою потребує узагальнення та структуризації.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення теорій торгівлі, обґрунтування висновку, що екстраполяція наукових знань є головним фактором розвитку явищ, зокрема торгівлі. Для цього ми ставимо такі завдання: по-перше, здійснити періодизацію теорій торгівлі, по-друге, провести моніторинг показників зовнішньої і внутрішньої торгівлі в Україні, по-третє, виявити причини зменшення показників торгівлі в Україні, по-четверте, розробити заходи, спрямовані на активізацію торгівлі та ділової активності в державі.

У статті використано методи дослідження, такі як аналіз, порівняння, систематизація, табличний метод, групування та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині, у період інтенсивної глобалізації світової економіки, розвиваються як сучасні форми взаємовідносин між державами, так і класичні форми взаємодії, що існують вже упродовж декількох століть. У зв'язку з цим є науковий інтерес повернення до витоків формування світового ринку і аналіз досягнень науково-економічної думки того часу [17, с. 29].

У загальному значенні «торгівля» – це організований у певній послідовності процес товарно-грошового обміну, що відбувається в часі й просторі та відображає сукупність економічних відносин з приводу обміну продуктами праці й задоволення потреб споживачів у товарах і послугах у тому вигляді, в який часі в такому місці, які відповідають їх вимогам [18].

Wikipedia визначає «торгівлю» як процес обміну товарами, послугами, цінностями і грошима. У широкому значенні – як вид підприємницької діяльності, пов'язаний з купівлею-продажем товарів [19].

Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» визначає «торгівлю» як будь-які операції, що здійснюються за договорами купівлі-продажу, міни, поставки й іншими цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на товари (ст. 1) [20].

У Податковому кодексу України [21] використано терміни «торговельна діяльність», «торгівля валютними цінностями», «торгівля іноземною валютою» та «торгівля в розстрочку», кожен з яких має власне визначення. «Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15.06. 2006 р. № 833 [22], використовує термін «торгівля» у значенні, наведеному в Державному стандарті України (далі – ДСТУ) 4303-2004 «Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та

визначення понять» і ДСТУ 4281-2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація», згідно з якими торговельна діяльність – це ініціативна, систематична, виконувана на власний ризик для отримання прибутку діяльність юридичних і фізичних осіб щодо купівлі та продажу товарів кінцевим споживачам, посередницькі операції або діяльність із надання агентських, представницьких, комісійних та інших послуг у просуванні товарів від виробника до споживача [23].

Відповідно до п. 1 ст. 263 Господарського кодексу господарсько-торговельною є діяльність, що її здійснюють суб'єкти господарювання у сфері товарного обігу, спрямована на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжна діяльність, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг [24].

Таблиця 1

Еволюційний перегляд періодизації теорій торгівлі

Теорії торгівлі	Засновники	Період виникнення
1. ПЕРІОД ДЕМАРКАЦІЇ БАЗИСНИХ ІМПЕРАТИВІВ		
Меркантилізм (<i>Mercantilism</i>)	Т. Мен, А. Серра, А. Монкретьєн, Ч. Дейвіантом, Ж.Б. Колберт, В. Петті	XVI до XVIII ст.
Модель Девіда Х'юма (<i>David Hume Model</i>)	Д. Х'юм	1711–1776 рр.
Теорія абсолютних переваг Адама Сміта (<i>Absolute advantage theory</i>)	А. Сміт	1723–1790 рр.
Теорія порівняльних переваг (<i>Comparative advantage theory</i>)	Д. Рикардо, Р. Торренс,	1817 р.
Теорія міжнародної вартості або теорія взаємного попиту (<i>Reciprocal demand theory</i>)	Д.С. Милль	1844 р.
2. ПЕРІОД ЕКВІФІНАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ		
Гіпотеза «конкуруючих груп»	Д. Керні	1793–1879 рр.
Теорія розміру країни (<i>Theory of Country Size</i>)		
Теорія загальної рівноваги у міжнародній торгівлі	А. Маршалл, Ф. Еджворт, В. Парето	1842–1924 рр.
Теорія Хекшера-Оліна, або теорії факторних пропозицій (<i>The factor-proportions theory, Heckscher-Ohlin model</i>)	Е. Хекшер, Б. Олін	20-30-ті рр. XX ст.
Теорія Самуельсона і Столпера (<i>The Stolper-Samuelson theorem</i>), або теорія вирівнювання цін на фактори виробництва	П. Самуельсон, В. Столпер	1948 р.
Парадокс Леонт'єва (<i>Leontief's paradox</i>)	В. Леонт'єв	50-ті рр.
Теорія технологічного розриву (<i>Theory of technological gap</i>)	М. Познер	1961 р.
Теорема Рибчинського (<i>Rybczynski theorem</i>)	Т. Рибчинський	1955 р.
Теорія митного союзу (<i>Theory of Customs Union</i>)	Дж. Вінер	50-ті рр.
Життєвий цикл товару (<i>Product cycle theory</i>)	Р. Верной, Ч. Киндельбергер, Л. Вельс	1966 р.
Теорія подібності країн (<i>Country similarity theory</i>), або теорія перехресного попиту (<i>Theory of Overlapping Demand</i>)	Стефан Б. Ліндер	1961 р.
Теорія внутрішньогалузевої міжнародної торгівлі (<i>Intra-industry trade theory</i>)	Х. Грубель, П. Ллойд, Б. Баласса, К. Ланкастер, П. Кругман, П. Армінгтон, Е. Хелпман	60-ті рр. XX ст.
3. НОВІТНІЙ ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПЕРІОД		
Теорія економії на масштабах виробництва, або теорія спеціалізації виробництва	П. Кругман і К. Ланкастер, М. Кемп	Початок 80-х рр. XX ст.
Теорія конкурентних переваг (<i>Porter's competitive advantage theory</i>)	М. Портер	90-ті рр. XX ст.
Теорія спеціалізації виробництва (<i>The theories of specialization</i>)		
Теорія міжнародних невідповідностей та асиметрій (<i>Francois Perroux</i>)	Ф. Перру	50-ті -70 -ті рр. XX ст.
4. ЕКЛЕКТИЧНИЙ ПЕРІОД		
Еклектична теорія інтернаціоналізації виробництва послуг	Даннінг, Ендервік	90-х рр. XX ст.
Теорія зовнішньоторговельної діяльності фірм		90-х рр. XX ст.
Теорія Цоллекома	Р. Цоллеком	90-х рр. XX ст.
Нова Теорія світової торгівлі П. Кругмана (<i>New Trade Theory</i>)	П. Кругман	80-ті XX ст.

Розроблено автором на основі [1– 5; 8; 17; 25–31]

Таблиця 2

Причини зменшення показників торгівлі в Україні

Синкретичні причини	Іманентні причини
коливання цін на міжнародних ринках;	девальвація національної валюти;
економічна активність закордонних партнерів-конкурентів, що призводить до негативної динаміки у зовнішній торгівлі;	складна політична ситуація в країні;
волатильність взаємних курсів валют із країнами-партнерами;	суттєве зменшення інвестицій та інвестиційного попиту;
обмеження постановня окремих товарів з різних причин;	падіння купівельної спроможності населення;
ускладнення митного режиму окремих країн;	загальноекономічна слабкість України
зміна попиту на продукцію, зокрема на вироблену вітчизняними підприємствами;	
кредитні обмеження на міжнародних ринках;	
зростання геополітичної напруженості у світі	

Розроблено автором

Таблиця 3

Заходи, спрямовані на активізацію торгівлі та ділової активності

Інституційні	
забезпечення статичності та стабільності державного регулювання та національного законодавства у сфері торгівлі;	
забезпечення передбачуваності правового регулювання торгових відносин;	
розвиток інституціональної структури регулювання економічної діяльності;	
нівелювання невизначеності та можливих додаткових ризиків для господарчих суб'єктів;	
спрощення повернення і вдосконалення системи стягування податку на додану вартість;	
забезпечення недискримінаційного доступу авіаційних компаній держав-партнерів до авіаційної інфраструктури, розширення повітряних сполучень між державами;	
вдосконалення механізмів ліцензування товарів і технологій;	
формування національних переліків промислових і агропромислових виставок, які видають посвідчення об демонстрації незахищених експонатів, і взаємне визнання цих ліцензій;	
розвиток і екстраполяція принципів єврологістики;	
підтримка зовнішніх і внутрішніх контрагентів в рамках процедур державних закупівель;	
формування системи преференцій для виробників товарів і послуг;	
стимулювання платоспроможного попиту на товари з високою доданою вартістю за допомогою координації державних закупівель;	
екстраполяція кращих світових практик управління сектором торгівлі (торгові кредити, експортні гарантії, страхування експорту тощо);	
надання пільг підприємствам, що виробляють продукцію по номенклатурі з переліку, який повинен визначитися галузевими експертами;	
впровадження механізмів страхування трансграничних поставок товарів і послуг;	
гармонізація законодавства в сфері торгівлі із законодавствами країн-партнерів	
Екзогенні	Мікроекономічні
забезпечення взаємного доступу до ринку транспортних послуг, до вантажної бази шляхом використання хмарних тендерних платформ з контролем учасників і угод;	створення транспортно-логістичної карти партнерів (вантажні потоки, продуктивність складської діяльності, споживачі (ритейлери), постачальники та ін.);
забезпечення прямого доступу інвесторів і професійних учасників до фінансових ринків держав-партнерів;	
використання ефективних фінансових механізмів для розвитку торгових стосунків між державами	моніторинг вантажних перевезень партнерів та конкурентів
доступ до ринку транспортних послуг країн-партнерів;	
узгодження макроекономічної політики держав-партнерів;	
доступ до ринку транспортних послуг країн-партнерів;	
вдосконаленням механізму платіжно-розрахункових стосунків між резидентами держав;	
лібералізація і формування спільного (єдиного) ринку електронних послуг	

Розроблено автором на основі [33–35]

нем-лютим 2014 р. експорт скоротився на 33,7% (на 3 034,0 млн дол.), імпорт – на 37,0% (на 3 441,5 млн дол.). Позитивне сальдо становило 106,7 млн дол. (у січні-лютому 2014 р. негативне – 300,9 млн дол.). Імпорт товарів із країн Європейського Союзу становив 2 463,5 млн дол., або 42,0% від загального обсягу, та зменшився проти січня-лютого 2014 р. на 750,0 млн дол., або на 23,3% (за січень-лютий 2014 р. обсяг імпорту становив відповідно 3 213,5 млн дол. та 34,5%). Обороти підприємств оптової торгівлі за січень-березень 2015 р. становив 243,5 млрд грн. Фізичний обсяг оптового товарообороту порівняно із січнем-березнем 2014 р. склав 82,3%. Обороти роздрібною торгівлі за січень-березень 2015 р. становив 219,7 млрд грн., що складає 76,1% від обсягу січня-березня 2014 р. У структурі обороту роздрібною торгівлі на організовані та неформальні ринки припадало 31,2% [32].

Доцільно з'ясувати причини, що призвели до зменшення показників торгівлі в Україні, які були об'єднані у дві групи: синкретичні – ті, що впливають зовні, та іманентні – безпосередньо притаманні торговим процесам в Україні (табл. 2).

Аналіз причин, що вплинули на уповільнення торгівельних процесів та зменшення обсягів торгівлі в Україні, дозволяє розробити рекомендації щодо покращення динаміки і підвищення обсягів торгівлі. Заходи, спрямовані на активізацію торгівлі та ділової активності нами було згруповано у три кластери: інституційні, екзогенні та мікроекономічні (табл. 3).

Інституційні заходи розкривають вирішальну роль держави в уповільненні темпів падіння обсягів торгівлі в країні та окреслюють вектор розвитку торговельних відносин в майбутньому. Мікроекономічні заходи стосуються суб'єктів господарювання, що активно беруть участь в процесах обміну та своєю позицією і діями спроможні впливати на ринок.

Екзогенні заходи походять як від держави, так і від дій підприємців та спрямовані на зовнішніх партнерів.

Висновки. Незважаючи на негативні тенденції, що притаманні процесам торгівлі в Україні, галузь торгівлі має значний потенціал росту та найближчим часом може стати одним із секторів української економіки, що буде найбільш динамічно розвиватися. Отже, торгівля як економічне явище пов'язана з конкуренцією, викликає необхідність вдосконалення підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон. – М. : МПО Алгон, 1992. – С. 273. – 2 т.
2. Balassa, B., 1979. Intra-industry Trade and the Integration of Developing Countries in the World Economy, World Bank Staff Working Papers, nr 312.
3. Balassa, B., 1975. European Economic Integration. N.Y.: American Elsevier Publishing Company Inc. 416 p. 2. Barro, R., Sala-i-Martin, X., 1992. Convergence. The Journal of Political Economy, Chicago, 100(2). pp. 223–251.
4. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Эксмо, 2007. – 960 с.
5. Krugman, P., Venables, A., 1995. Globalization and the Inequality of Nations. The Quarterly Journal of Economics, 110(4), pp. 857–880.
6. Возіянова Н.Ю. Внутрішня торгівля України: теоретичний базис, моніторинг, моделі розвитку : моногр. / Н.Ю. Возіянова : наук. ред. О.М. Азарян ; Донецьк. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. – 516 с.
7. Задоя А.А. Численность населения как фактор экономической динамики / А.А. Задоя // Европейский вектор экономического развития. – 2011. – № 1(10). – С. 50–58.
8. Сазонець І.Л. Сутність та основні концепції діяльності ТНК в умовах глобалізації / І.Л. Сазонець, Ю.М. Варич. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 275 с.
9. Apopii, V.V. Suchasni problemy ta stratehichni priorityety rozvytku vnutrishnoyi torhivli Ukrainy [Current problems and strategic priorities of domestic trade Ukraine] / V.V. Apopii // Visnyk DonDUET. 2005. – № 4. – S. 145–153.
10. Holoshubova N. Rozdribna torhivelnna merezha Ukrainy: stan i tendentsii rozvytku [Retail chains Ukraine: state and development trends] / N. Holoshubova // Ekonomika Ukrainy. – 2008. – № 9. – S. 74–85.
11. Lihonenko L.O. Investytsiina pryvabyvist ukraïnskoi torhivli: realii ta perspektyvy [Investment attractiveness of Ukrainian trade: Realities and Prospects] [Electronic resource] / L.O. Lihonenko. – Mode of access : <http://www.who-is-who.com.ua>.
12. Lihonenko L.O. et al. Transformatsiini protsesy v torhivli Ukraini [Transformation processes in Ukraine trade] / L.O. Lihonenko. – Kyiv : KNTEU, 2009.
13. Mazaraki A.A. Vsi dorohy vedut ... do torhivli [All roads lead to... trade] [Electronic resource] / A.A. Mazaraki. – Mode of access : www.vpf.com.ua.
14. Omelianovych L.O. Torhivlia Ukrainy: evoliutsiini zminy i suchasnyi stan [Trade Ukraine: evolutionary changes and current status] / L.O. Omelianovych // Ukraina torhivelnna. Imidzh torhivli ta servisu. – 2007. – № 2. – S. 43–47.
15. Savoshchenko A.S. Infrastruktura tovarnogo rynku [Infrastructure commodity market] / A.S. Savoshchenko. – Kyiv : KNEU, 2005.
16. Yatsun L.M. Tendentsii rozvytku rozdribnoi torhovoi merezhi [Trends in the retail distribution network] / L.M. Yatsun, H.S. Vynokurova. – 2009. – № 22/2. – S. 79–87.
17. Синицына Л.М. Анализ классических теорий международной торговли / Л.М. Синицына // Известия ВогТУ. – 2013. – Т. 17, № 17(120). – С. 28–33.
18. Николаева И.Н. Торговля в сфере товарного обращения [Электронный ресурс] / И.Н. Николаева. – Режим доступа : <http://lib.usue.ru/avtoref/izvest/99-2/s196.pdf>.
19. Wikipedia [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
20. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 01.07.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
21. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112.
22. Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 р. № 833 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-%D0%BF>.
23. Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять : ДСТУ 4303:2004 від 01.07.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/ru/directories1/dstu4303.html>
24. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
25. Милль Дж. Основы политической экономии / Дж. Милль. – М. : Прогресс, 1980. – С. 369–370. – 2 т.
26. Рибалкін В.Є. Міжнародні економічні відносини : підручник для вузів / за ред. В.Є. Рибалкіна. – 6-е вид., перераб. і доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 577 с.
27. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – М. : Эксмо, 2008. – 960 с.
28. Теорії міжнародної торгівлі: загальний огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19037/>.
29. Grubel, H.G., Lloyd, P.J., 1975. Ultra-Industry trade. The theory and measurement of international trade in differentiated products. N.Y. P. 35.
30. Melynex, G., 1622. Lex Mercator and Maintenance of Free Trade. Pp. 228.
31. Ohlin, B., 1933. Interregional and International Trade. Cambridge, MA: Harvard University Press.
32. Соціально-економічне становище України за січень-березень 2015 року [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.
33. Международная торговля: теории, развитие, структура регулирования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ereport.ru/articles/mirecon/intrade.htm>.

34. Причины изменения динамики взаимной торговли государств – членов Таможенного союза и Единого экономического пространства в 2010–2014 годах и предложения по наращиванию объемов взаимного товарооборота государств-членов Евразийского экономического союза [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://docs.eaeunion.org/sites/storage1/Lists/Documents/>.
35. ВТО снизила прогноз роста мировой торговли в 2015 году до 3,3% [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rbc.ru/rbcfreenews/552d16b19a794726fef545cb>.

УДК 338.12:658

Маслак О.І.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

Коробкова І.В.

*аспірант кафедри економіки
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті досліджуються особливості управління стратегічною стійкістю підприємства з урахуванням мінливості зовнішнього середовища. Проаналізовані основні підходи, принципи та функції управління стратегічною стійкістю. Обґрунтовано необхідність формування сценарію управління стратегічною стійкістю на основі стратегічного напрямку розвитку, що включає розмежування сфер впливу, процеси адаптації, стратегічні наміри та їх конкретизацію.

Ключові слова: сценарій управління, стратегічна стійкість, функції управління, стратегічні наміри, регулювання.

Маслак О.И., Коробкова И.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕМЕННОСТИ ВНЕШНЕЙ СРЕДЫ

В статье исследуются особенности управления стратегической устойчивостью предприятия с учетом изменчивости внешней среды. Проанализированы основные подходы, принципы и функции управления стратегической устойчивостью. Обоснована необходимость формирования сценария управления стратегической устойчивостью на основе стратегического направления развития, которое включает разграничение сфер влияния, процессы адаптации, стратегические намерения и их конкретизацию.

Ключевые слова: сценарий управления, стратегическая устойчивость, функции управления, стратегические намерения, регулирование.

Maslak O.I., Korobkova I.V. THEORETICAL APPROACHES OF MANAGEMENT THE ENTERPRISE STRATEGIC STABILITY IN THE CONDITIONS OF CHANGEABILITY THE EXTERNAL ENVIRONMENT

In the article management features are investigated by strategic stability of enterprise taking into account changeability of environment. Basic approaches, principles and management functions, are investigational by strategic stability. The necessity of forming of management scenarios reasonable by strategic stability on the basis of strategic direction of development, that includes differentiation of spheres of influence, processes of adaptation, strategic intentions and specification of intentions.

Keywords: management scenario, strategic stability, management functions, strategic intentions, regulation.

Постановка проблеми. Динамічний характер національного та світового ринку, постійні зміни у законодавстві, надзвичайно швидкі темпи науково-технічного прогресу та зростання конкуренції в глобальних масштабах підтверджують значну мінливість зовнішнього середовища, що змушує підприємство функціонувати в досить невіддільних умовах – значного ступеня ризику та невизначеності.

Постійні коливання економічної активності, кризові явища у реальній економіці мають істотний вплив на стійкість роботи суб'єктів господарювання, демонструючи їхні слабкі сторони, неготовність, надзвичайно низьку гнучкість та адаптаційні можливості для подолання існуючих труднощів. Як наслідок, значна частка підприємств України виявляється нездатною чинити опір численним негативним факторам. Значно погіршує ситуацію і факт «бездієвості» традиційних методів управління стійкістю, що обумовлює необхідність застосування інноваційних підходів, здатних не лише забезпечити стійке

і максимально ефективно функціонування суб'єкта господарювання у поточний період часу, але й гарантувати успіх у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості управління стратегічною стійкістю підприємства досліджувалися багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед них: В.Б. Галушко [4], О.В. Арефова, І.І. Ермоленко [2], А.Є. Воронкова, Ю.М. Галицька, А.Д. Канчавелі, Г.В. Козаченко, А.В. Кучерявий [6], Р.А. Фатхутдінов, В.В. Шеметов та ін. Однак мало уваги приділено вивченню особливостей управління стійкістю в умовах мінливості зовнішнього середовища, що, на наш погляд, є важливим та актуальним завданням у світлі останніх економічних подій.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування специфіки змістовного процесу управління стратегічною стійкістю підприємства в умовах мінливості зовнішнього середовища та формування сценарію управління на основі стратегічного напрямку розвитку.